

**Maryana Kobelya-Zvir, Candidate of Economic Sciences, Ph.D.,
Associate Professor**

*Lviv University of Trade and Economics
Lviv, Ukraine*

Yurii Zvir, Postgraduate Student

*Lviv University of Trade and Economics
Lviv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-377-4-4>

GRANT INSTRUMENTS OF THE EU4BUSINESS PROGRAM FOR MICRO, SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN UKRAINE DURING THE WAR

ГРАНТОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОГРАМИ EU4BUSINESS ДЛЯ МІКРО-, МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

EU4Business – ініціатива Європейського Союзу (ЄС), яка допомагає малим та середнім підприємствам у країнах Східного партнерства (Вірменія, Азербайджан, Грузія, Республіка Молдова, Україна) ефективніше реалізовувати свій потенціал і стимулювати економічне зростання. Загальною метою ініціативи в Україні є сприяння сталому економічному розвитку нашої держави завдяки зростанню компаній, збільшенню можливостей для працевлаштування та регіональному процвітанню [1]. Проекти EU4Business підтримують малі та середні підприємства грантовими інструментами, найбільші з них були доступні в межах програм COSME та HORIZON 2020.

COSME – це грантова програма ЄС для розвитку конкурентоспроможності малих та середніх підприємств, що має 3 напрямки в Україні: покращення доступу до ринків; підвищення конкурентоспроможності та стабільності підприємств ЄС; сприяння розвитку підприємництва та підприємницької культури [2].

HORIZON 2020 – найбільша програма ЄС із досліджень та інновацій, яка сприяє збільшенню інновацій та розробок, допомагає просувати ідеї з наукових лабораторій до ринку. HORIZON 2020 – це фінансовий інструмент реалізації Інноваційного Союзу – флагманської ініціативи ЄС 2020, спрямованої на зміцнення конкурентоспроможності Європи.

Обидві грантові програми із загальним бюджетом понад 8 млн євро діяли до 2022 року. На зміну їм запрацювали інші, зокрема HORIZON EUROPE [3] тощо.

Розглянемо грантові ініціативи в межах Програми EU4Business 2022–2023 рр.

Програма «Підтримка ЄС Сходу України – відновлення, зміцнення миру та урядування». Цілі програми – розбудова миру, економічне відновлення та соціальна згуртованість на Сході України шляхом соціально-економічної відбудови. Також програма сприяла впровадженню адміністративних реформ і подальшій децентралізації з урахуванням гендерної проблематики; стимулюванню зайнятості населення та економічного зростання шляхом надання допомоги бізнесу; посиленню соціальної згуртованості та примирення; реформуванню сфери охорони здоров'я [1; 4].

Програма EU4Business для мікробізнесу

Головна мета грантової підтримки – відновлення діяльності мікропідприємців на територіях України, що найбільше постраждали від бойових дій та були деокуповані, а також посилити стійкість мікробізнесу в умовах війни з усіх інших регіонів України. У межах програми мікропідприємцям будуть надані гранти у розмірі до 4000 євро у гривневому еквіваленті для реалізації заходів із відновлення своєї господарської діяльності через три уповноважених банки: Ощадбанк, ПриватБанк та Банк Львів.

Відбір отримувачів грантів відбуватиметься в межах конкурсів, для участі в яких мікропідприємець має подати заяву на порталі Дія [5]. Переможці кожного з конкурсів визначаються в автоматичному режимі на рейтинговій основі на підставі порівняння показників діяльності підприємства до війни та під час бойових дій, тому жодних розрахунків чи бізнес-планів робити не потрібно. Кошти мікрогранту можуть бути спрямовані на придбання обладнання, переміщення майна підприємства, закупівлю сировини та матеріалів, виплату заробітної плати, орендну плату та інші господарські витрати.

Грантова підтримка від EU4Business реалізується в межах програми міжнародної співпраці «EU4Business: відновлення, конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП» [1].

Відбір відбувається в межах трьох конкурсів:

1. Для відбору 250 мікропідприємців, які зареєстровані та провадять діяльність в найбільш постраждалих від війни областях (Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській (окрім

м. Київ), Луганській, Миколаївській, Сумській, Чернігівській, Харківській, Херсонській).

2. Для відбору 250 мікропідприємств, які зареєстровані та провадять діяльність на деокупованих територіях (у Київській, Чернігівській, Харківській, Херсонській, Донецькій, Сумській областях).

3. Для відбору 250 мікропідприємств, які зареєстровані та провадять діяльність в усіх областях України, крім тимчасово окупованих територій.

У грантових конкурсах можуть брати участь підприємства, які відповідають певним критеріям прийнятності.

Підприємець повинен заповнити заяву на порталі Дія [5]. На етапі заповнення заяви підприємець має вже чітко знати, на які напрями він планує використати кошти мікрогранту. Заява підприємця передається до обраного підприємцем уповноваженого банку для перевірки його ділової репутації, кредитної історії та зв'язку з групою пов'язаних контрагентів, учасниками якої не можуть бути юридичні особи, а лише фізичні особи-підприємці. Проведення автоматичного рейтингування Фондом розвитку підприємництва здійснюється на підставі таких критеріїв: рівень постраждалості підприємства від бойових дій, потенціал для відновлення підприємства та якість заходів із його відновлення. Зустріч підприємця з представником уповноваженого банку відбувається протягом 15 календарних днів з дати отримання повідомлення від Фонду розвитку підприємництва про проходження конкурсного відбору для проведення перевірки, відкриття рахунку та укладення договору про надання гранту. Зарахування Платежу № 1 у розмірі 80% від суми мікрогранту на відкритий рахунок підприємця відбувається протягом 5 банківських днів із дати укладення договору про надання гранту для подальшого фінансування заходів із відновлення мікропідприємства.

Щоб отримати Платіж № 2 (решту 20% від суми мікрогранту), підприємцю необхідно підтвердити цільове використання коштів Платежу № 1 мікрогранту. Для отримання коштів Платежу № 2 мікрогранту підприємець має прозвітувати про цільове використання коштів Платежу № 1 мікрогранту [1].

Попри той факт, що грантова підтримка від EU4Business є досить суттєвою, українці не надто активно її використовують. Розглянемо основні причини цього відповідно до опитування, проведеного

Центром розвитку «ЧАС ЗМІН» серед представників бізнесу у вересні 2023 року [6]:

Усі перепони можна розподілити на дві групи:

1. Що стосуються загальних аспектів роботи з грантовими інструментами.

1.1. Низька поінформованість про можливість та перспективи залучати грантові ресурси. Дієвим інструментом для зменшення цього бар'єра є підсилення інформаційно-роз'яснювальної та просвітницької кампанії від Програми EU4Business.

1.2. Невміння працювати з донорами, а саме: відсутність навиків із пошуку актуальних грантових конкурсів, адаптації ідеї/потреби під пріоритети програми та розробки грантового проекту. Цей блок питань в основному стосується набуття практичних навичок та компетенцій щодо розробки якісних проектних пропозицій для участі у грантових конкурсах.

1.3. Недовіра українців до міжнародної технічної допомоги та грантів. Ефективними інструментами для мінімізації цього бар'єра можуть бути: ширення просвітницької інформації на рівні всеукраїнських класичних та новітніх медіа; поєднання комунікаційних кампаній у різних соціальних мережах одночасно; залучення лідерів думок та представників бізнесу, які вже отримали фінансування від EU4Business та міжнародних партнерів.

2. Специфічні бар'єри в роботі з грантовими інструментами EU4Business.

2.1. Кошти мікрогранту використовуються на фінансування вартості придбання товарів, робіт, послуг без урахування податку на додану вартість (ПДВ), який має сплачуватися за рахунок власних коштів мікропідприємця [1]. Можливим методом для подолання цієї перепони є дозволити грантоотримувачам компенсувати вартість ПДВ альтернативними ресурсами.

2.2. Дещо обмежена географія інтересів EU4Business, яка в різних конкурсах представлена кількома областями. Проте в інших регіонах також є представники бізнесу, які цілком відповідають критеріям прийнятності та можуть бути суб'єктами подання на участь у грантовому фінансуванні EU4Business.

2.3. Грантові ресурси від EU4Business у 2023 році доступні лише мікробізнесу [1; 5].

Реалізація ініціатив EU4Business забезпечує утримання економіки України в умовах війни. Проте через ряд перепон потенційні грантоотримувачі не користуються активно грантовими

інструментами. За умов подолання цих бар'єрів підприємці з усієї України мають можливість сповна відчути соціально-економічний ефект від залучення грантової допомоги від EU4Business.

Література:

1. EU4Business: відновлення, конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП. URL: https://eu4business.org.ua/?fbclid=IwAR14WsXffqWUvCpInnZmyqy7kxVMZx8bdY4w9CvY8EQg3hSi2-_AzhmfuX0
2. ПРОГРАМА COSME. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/cosme>
3. HORIZON EUROPE. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en
4. Підтримка ЄС Сходу України – відновлення, зміцнення миру та урядування. URL: <https://eu4business.org.ua/access-to-finance#front/creditor/creditors/184/>
5. Дія. URL: <https://diia.gov.ua/>
6. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/>